

GÖRAN GREIDER

Var är kioskvältarna?

Göran Greider är författare, tillika chefredaktör på Dala-Demokraten.

När jag för snart sex år sedan i tidskriften Ordfront publicerade ett långt reportage om fetma – inte minst min egen – hade frågan ännu inte riktigt anträt den offentliga debatten. Då, 1999, gick det fortfarande utmärkt att förlöjliga den som skrev sådana reportage, och åtskilliga gliringar inflöt från magra män ur medelklassen som inte ville förstå hur allvarlig denna fråga är och hur mycket den har att göra med ekonomisk makt och klassamhälle.

Idag är läget ett annat. Det råder inget tvivel om att frågan tas på allra största allvar och, om inte annat, tvingas numera makthavarna intressera sig för den av ekonomiska skäl: fetma och fetmarelaterade sjukdomar drar redan idag enorma kostnader för sjukvården, och värre lär det bli framöver.

Därför var det med stor förväntan jag kastade mig över Folkhälsoinstitutets och Livsmedelsverkets utredning om hur goda matvanor och ökad fysisk aktivitet hos befolkningen ska uppnås. Men, tyvärr, utredningen blev knappast den kioskvältare som – bokstavligt talat – är precis vad som skulle behövas. De 79 förslag som presenteras rymmer mest en mängd olika »bör« och radar upp den ena vaga uppmaningen efter den andra, som t ex att »konsumentorganisationer bör kunna söka bidrag hos Konsumentverket för att bevaka och ofentliggöra utvecklingen inom marknadsföring av söta drycker, godis, snacks, bakverk och glass riktad till barn, samt väcka debatt om marknadsföringen«.

Föralldel, jag har inget emot vare sig bidrag eller debatt. Inte heller invänder jag mot förslaget att idrottsrörelsen bör »utveckla sin verksamhet«.

Ett säkert tecken på att utredningen var menlös är att ingen talade om den efter bara en vecka.

Felet ligger egentligen inte hos vare sig Folkhälsoinstitutet eller Livsmedelsverket. Nej, felet är att det inte görs regelrätt politik av dessa hälsofrågor,

och ett av de främsta områdena – det finns flera! – för en sådan politisering är naturligtvis livsmedelsindustrin. Insats nummer 37 i utredningens åtgärdslista beskrivs så här:

»Regeringen bör utveckla en form för dialog med livsmedelssektorns oli-

fria flödet av energitäta och onyttiga livsmedel.

Ett reellt hot om ökade pålagor på onyttig mat skulle väcka genljud. Det skulle ha samma effekt på livsmedelsindustrin som Hannibals överraskande marsch

Ett reellt hot om ökade pålagor på onyttig mat skulle väcka genljud. Det skulle ha samma effekt på livsmedelsindustrin som Hannibals överraskande marsch över Alperna hade på det romerska imperiet: Det vaknade upp. Att dra gränserna för en sådan beskattning är förstås inte lätt, men jag skulle tro att själva det faktum att en ny typ av beskattning införs är det enda som på allvar biter på livsmedelsindustrin.

ka branschorganisationer« och målet är »en frivillig överenskommelse om etisk kod för främjande av goda matvanor«.

Frivillig etisk kod? Det är inte precis någon revolutionär verksamhet som utredarna bedriver.

Livsmedelsindustrin är idag smått fantastisk på att uppfinna nya sorters kex men exempelvis värdelös på att uppfinna näringsrika halvfabrikat. Den som kliver in i en matvarubutik kliver ut på ett slagfält, och den ökande konkurrensen inom branschen kommer med all sannolikhet att leda till att fler välsockrade och lättsålda varor kommer att erbjudas. Ur de nya matvarukedjorna strömmar folk med mer chips, läsk och billiga och färdiga efterrätter än ur de mer väl sorterade butikerna. Ingenting tyder på att några frivilliga överenskommelser förmår hejda det

över Alperna hade på det romerska imperiet: Det vaknade upp.

Att dra gränserna för en sådan beskattning är förstås inte lätt, men jag skulle tro att själva det faktum att en ny typ av beskattning införs är det enda som på allvar biter på livsmedelsindustrin.

Tyvärr är rädslan för ingrepp i marknaden idag större än någonsin. Det finns knappt en liberal som vill tala om behovet av social ingenjörskonst, trots att den reformprincipen var en liberal uppfinning (Karl Popper). Våra kroppar är emellertid inte riktigt våra privata ägodelar. Vad som sker med dem får effekter på vår omgivning, och därmed är fetma en social och i sista hand en politisk angelägenhet.

Så var är de politiska kioskvältarna?

Göran Greider